

«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ
ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ
ТАРИХИ-МӘДЕНИ МҰРАСЫ:
ЖАҢА АШЫЛЫМДАР МЕН
ПӘНАРАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР» атты
«XIII Оразбаев оқулары» халықаралық
ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

20–21 мамыр, 2021 жыл

PROCEEDINGS
of International Scientific and Methodical Conference
«XIII Orazbayev Readings» on the theme
«HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE
OF ANCIENT AND TRADITIONAL SOCIETIES
OF CENTRAL ASIA:
NEW DISCOVERIES
AND INTERDISCIPLINARY RESEARCH»

20–21 may, 2021

МАТЕРИАЛЫ
международной научно-методической конференции
«XIII Оразбаевские чтения» по теме
«ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ
НАСЛЕДИЕ ДРЕВНИХ
И ТРАДИЦИОННЫХ ОБЩЕСТВ
ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: НОВЫЕ ОТКРЫТИЯ
И МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ»

20–21 мая, 2021 г.

«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-МӘДЕНИ МҰРАСЫ:
ЖАҢА АШЫЛЫМДАР МЕН ПӘНАРАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР» атты
«XIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

КАЗАК
УНИВЕРСИТЕТИ
БАСПАҮЙІ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ И СПОРТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ОРТАЛЫҚ МУЗЕЙІ
«ТАҢБАЛЫ» ТАРИХИ-МӘДЕНИ ЖӘНЕ ТАБИҒИ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОРЫҚ-МУЗЕЙІ
«ЕСІК» МЕМЛЕКЕТТІК ТАРИХИ-МӘДЕНИ ҚОРЫҚ-МУЗЕЙІ

«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-
МӘДЕНИ МҰРАСЫ: ЖАҢА АШЫЛЫМДАР МЕН ПӘНАРАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР» атты
«XIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

20–21 мамыр, 2021 жыл

PROCEEDINGS
of International Scientific and Methodical Conference
«XIII Orazbayev Readings» on the theme
«HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF ANCIENT AND TRADITIONAL SOCI-
ETIES OF CENTRAL ASIA: NEW DISCOVERIES AND INTERDISCIPLINARY RESEARCH»

20–21 may, 2021

МАТЕРИАЛЫ
международной научно-методической конференции
«XIII Оразбаевские чтения» по теме
«ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ ДРЕВНИХ И ТРАДИЦИОННЫХ ОБЩЕСТВ
ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: НОВЫЕ ОТКРЫТИЯ И МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ»

20–21 мая, 2021 г.

Алматы
«Қазақ университеті»
2021

Редакция алқасының төрағасы

Ж.Қ. Түймебаев – филология ғылымдарының докторы
эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің басқарма төрағасы-ректор

Редакциялық алқа:

Т.С. Рамазанов – эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ғылыми-инновациялық жұмысы жөніндегі проректоры, ф.-м.ғ.д., ҚР ҰҒА корр.-мүшесі;
Нұрсан Әлімбаев – Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейінің директоры, профессор;
М.С. Ноғайбаева – эл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың тарих, археология және этнология факультетінің деканы, т.ғ.к., қауым.профессор;
Ә.Т. Төлеубаев – т.ғ.д., эл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың археология, этнология және музеология кафедрасының профессоры;
Ғ.Қ. Омаров – эл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың археология, этнология және музеология кафедрасының доценті;
Г.Р. Мұхтарова – «Есік» мемлекеттік тарихи-мәдени қорық-музейін директоры;
М.О. Амиргалиев – «Таңбалы» тарихи-мәдени және табиғи мемлекеттік қорық-музейінің директоры;
Ғ. Теміртон – PhD, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейі директорының орынбасары.

Жауапты редактор

Р.С. Жуматаев – PhD, эл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Археология, этнология және музеология кафедрасының меңгерушісі

Құрастырушы

Б.Б. Бесетаев, А.Е. Ергабылов

«Орталық Азияның ежелгі және дәстүрлі қоғамдарының тарихи-мәдени мұрасы: жаңа ашылымдар мен пәнаралық зерттеулер» атты «XIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары / Жауапты ред. Р.С. Жуматаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 468 б.

ISBN 978-601-04-5517-7

«XIII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдарының жинағына Қазақстан және іргелес өңірлердің археологиясы мен этнологиясының, музей ісінің бүгінгі күнгі өзекті мәселелеріне арналған зерттеулер енген. Материалдар жинағы археологтарға, этнологтарға, тарихшыларға және қалың көпшілікке арналған.

В сборник материалов международной научно-методической конференции «XIII Оразбаевские чтения» вошли актуальные исследования, посвященные современным проблемам археологии, этнологии музеологии Казахстана и сопредельных регионов. Материалы сборника предназначены археологам, этнологам, историкам и широкой общественности.

Горбунова, Т.Г. Средневековые украшения конского снаряжения на Алтае: морфологический анализ, технологии изготовления, состав сплавов: монография / Т.Г. Горбунова, А.А. Тишкин, С.В. Хаврин. – Барнаул: Азбука, 2009. – 144 с.

Ковалевская В.Б. Северокавказская древности. /Степи Евразии в эпоху средневековья. Археология СССР. – Москва: Наука, 1981. – 300 с. илл.

Мажитов Н.А. Южный Урал в VII-XIV вв. Издательство – Москва, 1977. – 188 с. илл.

Могильников В.А. Памятники кочевников Сибири и Средней Азии XIII–XIV вв. /Степи Евразии в эпоху средневековья. Археология СССР. – Москва: Наука, 1981. – 300 с. илл.

Табалдиев К. Курганы средневековых кочевых племен Тянь-Шаня. Бишкек – 1996. – 256 с. илл.

FIELD ARCHAEOLOGICAL RESEARCH MOUND

no. 10 OF THE AKTEREK BURIAL GROUND

(materials of the archaeological expedition of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan)

The article analysis one of the complexes of the Akterek monument – kurgan No. 10, which was excavated by the archaeological expedition of the Central state museum of the Republic of Kazakhstan in 2018. The purpose of the article is to show the results of the study of the kurgan No. 10 of the early Middle Ages with a peculiar chrono-cultural position, to identify the features and connections between the various archaeological sites located in this tract. All available information about this burial was collected, the analysis of the funeral rite and inventory was presented, the attribution of the found artifacts was carried out, and conclusions were drawn about the dating of the complex. Items that make up metal products of horse harness and household items are a fairly common category of inventory that existed in the 8th-9th centuries.

А.К. Айткали¹, А.С. Жунисханов², А.И. Исин³, Е.Ж. Рахманкулов⁴

¹Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
г. Алматы, Казахстан

²АОО «Назарбаев Университет»
г. Нур-Султан, Казахстан

³Государственный Университет им. Шакарима
г. Семей, Казахстан

⁴РГКП "Государственный историко-культурный музей-заповедник "Бозок"
г. Нур-Султан, Казахстан

a7471986103@gmail.com; aidyn.zhuniskhanov@nu.edu.kz;
assem51@mail.ru; mr.doublecherry@mail.ru

КУРГАНЫ ҚАРАСУ-ҮШТОБЕ*

В сообщении вводятся в научный оборот материалы исследования новых курганных захоронений раннего железного века из Восточного Казахстана. Частично материалы исследования опубликованы (Исин, Жунисханов, Айткали, 2018, с. 98-127). Однако, в виду неполной публикации всей информации авторы заново с необходимыми новыми дополнениями публикуют материалы двух объектов.

Курганная группа локализуется в пределах административного округа г. Семей, в 2 км к западу от с. Знаменка и в 30 км юго-восточнее от горного массива Кокентау. В географическом отношении объекты исследования входят в черту восточной части Казахского мелкосопочника. Объекты изучения расположены на ровной площадке, которая постепенно понижается к югу и возвышается к северу. В 30 м южнее курганной группы находится проселочная дорога и в 800 м протекает р. Карасу, ориентированная в широтном направлении. На северо-востоке в 1725 м от курганной группы сопка под названием Уштобе. На вершине, которой зафиксировано 3 кургана раннего железного века. С западной и южной стороны от курганной группы в 240 метрах прослеживалась канава, возникшая в результате скопления талых вод. С юго-восточной стороны равнину пререзает автодорога Семей-Кайнар (рис.1). Курганная цепочка вытянута по направлению север-юг. Всего на площади могильного поля насчитано 5 насыпей разной величины (фото 1). Нумерация курганов произведена начиная с южной части. Высота курганных насыпей варьируют в пределах – от 0, 2 до

* Работа выполнена в рамках проекта: Древнетюркский культурный комплекс Восточного Казахстана: истоки и трансформация (ИРН: АР09260487).

0, 5 м, в диаметре – от 5 до 15 м. По величине превосходящий остальные в цепочке курган под №2 располагался в 20 м севернее от кургана №1. Расстояние между курганами в пределах 20-30 м.

Курган № 1. Курган расположен в самой южной точке могильника. Насыпь кургана состоит преимущественно из грунта вперемешку с небольшой долей камней, в плане округлой, в разрезе уплощенной формы (рис.2, а). Размеры кургана по направлению восток-запад – 9 м, север-юг – 8,8 м, высота – 0,7 м (рис.2 б).

До раскопа, на поверхности кургана наблюдались равномерно разбросанные камни средней величины. В ходе сноса верхних слоев насыпи кургана, выявлена оригинальная наземная конструкция, возведенная на уровне древнего горизонта, которая имела основание виде кольца и куполообразное верхнее перекрытие (фото 2). Наземная конструкция диаметром – 5 м. В профиле кургана, также прослеживался каменный пояс из более мелких камней.

В центре наземной конструкции, зафиксирована надмогильная выкладка с контурами могильной ямы прямоугольной формы с закругленными краями и ориентированной длинной осью В-З. Размеры могильной ямы на уровне древнего горизонта составили 3 х 1, 8 м. Заполнение ямы состояло из камней разной величины вперемешку с грунтом. Местами встречались зольные пятна. Также, по всем бортам, ближе к дну могильной ямы зафиксированы фрагменты дерева от внутримогильного сооружения, как выяснилось позднее, в виде деревянной рамы. Далее, после разбора заполнения на уровне 135 см, на дне могильной ямы расчищен костяк человека. Как выяснилось, почти весь костяк кроме головы погребенного сохранился в положении «in situ». Судя по всему, погребенный человек лежал прямо на спине, руки вдоль тела, ориентация головы на запад с небольшим отклонением к северу (рис. 2 в). Выше черепа найдена бусина из сердолика (рис. 2 г). Точная копия изделия, но меньшего размера найдена в кургане №3 могильника Каратобе (Айткали, Жунисханов, Доумани Дупью и др., 2019, с. 220). Других предметов сопроводительного инвентаря и деталей погребальной обрядности не выявлено.

Курган №2. Расположен в 20 м к северу от кургана №1. Насыпь кургана грунтовая вперемешку с небольшой долей камней, вытянута с севера-запада на юго-восток, в плане округлой, в разрезе уплощенной формы. Размеры кургана по направлению восток-запад – 13 м, север-юг – 15 м, высота – 0,5 м. Кургана за исключением вершины, интенсивно порос растительностью, никаких западин и следов человеческой деятельности не зафиксировано. Южная часть насыпи пологая, северная более крутая. До раскопа, на вершине кургана наблюдались малочисленные беспорядочно разбросанные камни. В процессе разбора, ближе к подножью кургана, зафиксирован каменный пояс из нескольких рядов, верхняя часть его выступала на поверхность насыпи, нижняя находилось на уровне древнего горизонта (фото 3). Судя по профилю кургана, ширина каменного пояса на уровне древней дневной поверхности достигала размеров – 2, 2 м. Размеры каменного пояса по направлению север-юг – 10, 8 м, восток-запад – 10, 6 м.

Далее, в ходе сноса насыпи кургана, в центре, на уровне древнего горизонта, обнаружена другая наземная конструкция подокруглой формы с куполообразным верхним перекрытием, как и в случае с курганом №1. Диаметр наземной конструкции – 4 м, ширина в самой широкой северной части – 1 м, в других – не более 0, 6 м. Наземная конструкция возведена из средних и мелких камней (фото 4). В процессе зачистки внутреннего пространства наземной конструкции в центре его, зафиксированы контуры могильной ямы, прямоугольной формы с закругленными краями и ориентированной длинной осью ЗСЗ–ВЮВ. Северный длинный борт ямы имел прямые контуры, когда как южный был немного деформирован. Размеры могильной ямы: 270 х 105 см. Заполнение ямы состояло из камней разной величины вперемешку с грунтом.

В ходе углубления ко дну ямы, на уровне 65 см от древнего горизонта, показались фрагменты дерева от внутримогильного сооружения. По-видимому, это фрагменты деревянной рамы, так как все они зафиксированы на разных уровнях у длинных и коротких бортов могильной ямы. На этом же уровне, выявлен слой из каменных плит. Однако он покрывал западную часть могильной ямы, тогда как в восточной они отсутствовали. Стоит отметить, что в восточной части могильной ямы, начиная с устья, заполнение оказалось смешанным, из темной супеси с вкраплениями белого известняка. В западной части же оно было более однородным и состояло преимущественно из темной супеси. На уровне 165 см от верхнего края могильной ямы найдено небольшое скопление человеческих костей, среди которых зафиксирована и нижняя челюсть человека. В этом же месте, чуть ниже, обнаружена хвостовая часть барана.

Дно могильной ямы зафиксировано на уровне 179 см от верхнего края могильной ямы, где и был обнаружен неполный потревоженный костяк человека. Однако, в анатомическом порядке сохранились нижняя часть туловища, трубчатые кости обеих ног и правая рука. Судя по

расположению этих костей, умерший был положен прямо на спину, руки вдоль туловища и ориентирован головой на ЗСЗ. В изголовье имелось существенное пустое пространство, вероятно, для сопутствующего инвентаря (фото 5). Судя по всему, курган был разграблен не единожды, вследствие этого предметов сопроводительного инвентаря не обнаружено.

Таким образом, несмотря на то, что курганы сильно разграблены, тем не менее особенности погребального обряда, а также найденные предметы сопроводительного инвентаря демонстрируют важные стороны культуры древнего населения этого региона. Полученные материалы позволяют говорить о том, что изученные захоронения оставлены представителями рядового населения. Памятники могут быть датированы широко в пределах первой половины I тыс. до н.э. Эта дата определяется находкой бусинки, точная аналогия найдена в другом вышеназванном могильнике.

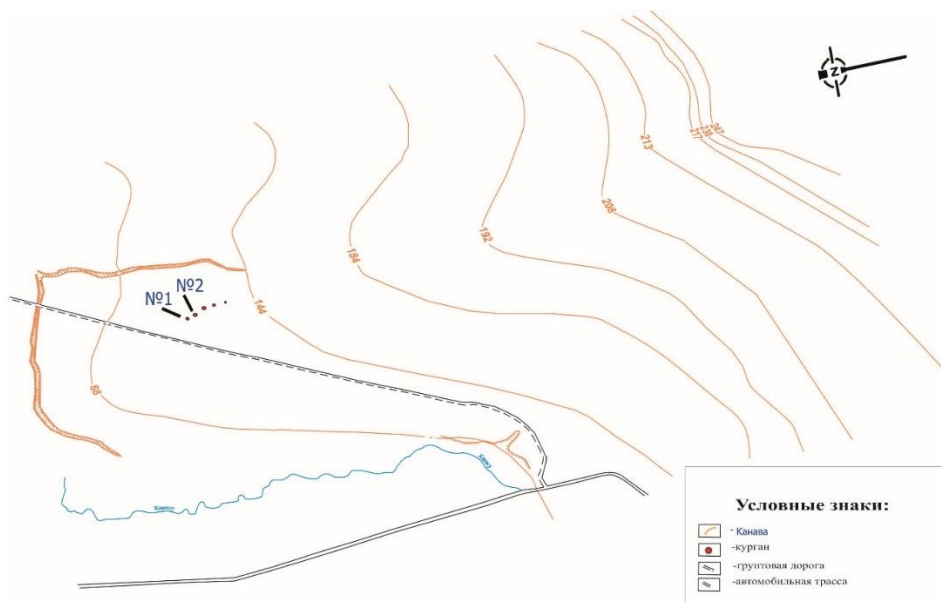

Рисунок 1. Ситуационный план курганной группы Карасу-Уштобе.

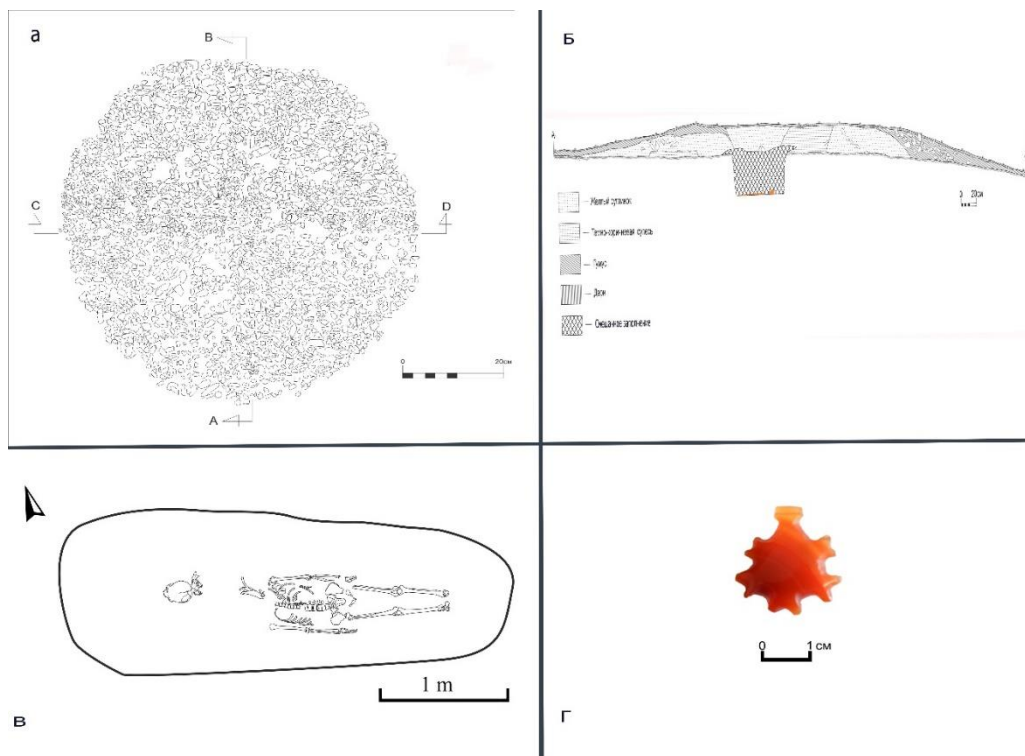

Рисунок 2. а – План кургана №1; б – Профиль кургана №1 по линии В-3; в – Могильная яма кургана №1; г – бусинка из кургана №1.

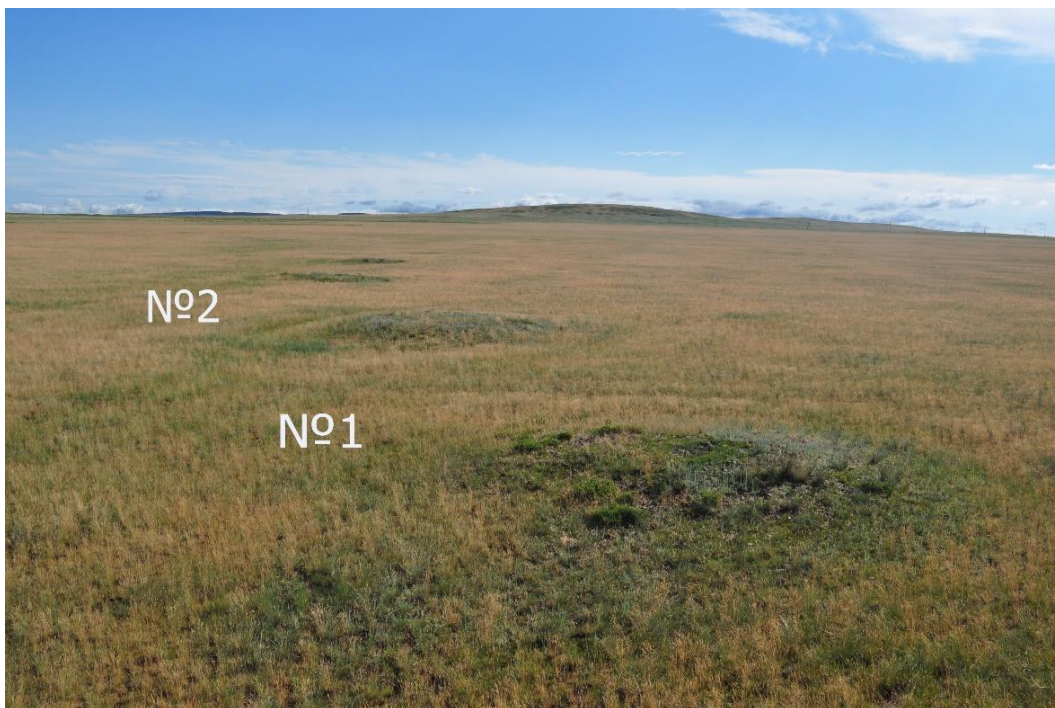

Фото 1. Вид курганной группы Карасу-Уштобе до раскопа.

Фото 2. Наземная конструкция кургана №1.

Фото 3. Фрагменты профиля кургана №2 по линии В-З. Каменный пояс в разрезе.

Фото 4. Наземная конструкция кургана №2.

Фото 5. Могильная яма кургана №2.

Литература

Айткали А.К., Жунисханов А.С., Доумани Дупью П., Исин А.И., Рахманкулов Е., Курмангалиев А.К. Новые данные о курганах с «усами» Восточного Казахстана // Маргулановские чтения – 2019: Материалы Международной археологической научно-практической конференции, посвященной 95 летию со дня рождения выдающегося казахстанского археолога К.А. Акишева. – Нур-Султан, 2019. – С. 208-222

Исин А.И., Жунисханов А.С., Айткали А.К., Рахманкулов Е. Археологические памятники Семейтау и Кокентау в Восточном Казахстане // Алтай түркі әлемінің бесігі. – Өскемен, 2018. – С. 98-127.

KURGAN'S KARASU-USHTOBE

Despite the fact that the kurgan structures were heavily looted, the peculiarities of the funeral rite, as well as the items of found accompanying implements demonstrate important cultural aspects of the culture of the ancient population at this region. The obtained materials allow us to believe that the studied burials were left by representatives of the underclass and middle class. Judging by the archaeological materials, the monuments can be dated to the first half of the 1st millennium BC.

Аксой Хасан
Университете Сельчук
г. Конья, Турция
hasanaksoy@selcuk.edu.tr

НАСКАЛЬНЫЕ РИСУНКИ В ИСТОРИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ: ОЦЕНКА ЗНАЧИТЕЛЬНЫХ ЭТАПОВ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ

Процесс подражания природе. Чтобы объяснить феномен наскальной живописи, необходимо представить универсальную историю о том, как и почему анатомически современные люди могут инициировать эту конкретную форму поведения (Грэй, 2010: 45-47). Наскальные рисунки созданы не в результате настоящей адаптации. В период, когда человек еще не мог четко определить свою идентичность в окружающей среде, он вступил в борьбу с природой. Человек – определяя природу как элемент, который одновременно предлагает возможности для выживания и угрозу ее существованию, должен был выжить, пользуясь возможностью, которая природа даровало и с другой стороны, должен был иметь дело с такими бедствиями, как наводнение, молния, гром, землетрясение и шторм которые угрожали их существованию. Столкнувшись с самим собой в естественной среде, он признал, что высшая сторона – это «природа», и почувствовал необходимость подражать, изображать, объяснять и передавать ее. Считается, что в соответствии с этой потребностью родилась концепция «уважения», и впервые проявилось уважение к природе. По изображениям природы в наскальных рисунках видно, что чувства уважения и веры переплетались и занимали особое место в то время (Узман, 1998: 33-39; Митен, 1999: 202; Фрейр, 2013: 53 и др.).

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

Ноғайбаева М.С. Кіріспе сөз.....	3
Әлімбай Нұрсан Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейіне 190 жыл.....	4

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТИ ҚЫРЫ ЖӘНЕ ЕУАЗИЯ АРХЕОЛОГИЯСЫ

Тілеукабыл Ж.Ж. Солтүстік-Шығыс Арал маңында орналасқан ежелгі дәуірдің археологиялық ескерткіштері.....	6
Баянова Ж.К. Строительство архитектуры Ботайского жилища.....	10
Төлеубаев Ә.Т., Шакенов С.Т., Ермағылов А.Е. Тарбағатайдағы қола дәуірінің Сабырбай қорымында жүргізілген зерттеу жұмыстары.....	14
Мерц И.В., Рогожинский А.Е. Андроновское поселение Елеке сазы в Тарбагатае.....	23
Марсадолов Л.С. Сакральные пути для живых и мёртвых в I тыс. до н.э. (по материалам курганов и петроглифов Центральной Азии)	27
Ямаева Е.Е. Солнечная тамга алтайцев и изображения колесниц на скалах: в контексте интерпретации материалов пазырыкской культуры Горного Алтая.....	44
Кариев Е.М., Самратова Д.Б. Основные этапы научного поиска в археологии (в свете некоторых аспектов общенаучной методологии и исторического источниковедения)	48
Подушкин А.Н., Мякишева О.А. Работы Культобинского отряда археологической экспедиции Центрального государственного музея РК в 2013 году	55
Қалыш А.Б., Аққалиева А.Ш. Письменные источники о сарматских племенах в трудах античных авторов	70
Утубаев Ж.Р., Сүйіндікова М.Қ. Бәбіш мола кешенінің керамикалық материалдары (2020 жылғы қазба бойынша)	76
Утубаев Ж.Р., Шағирбаев М.С. Бәбіш мола қалашығынан табылған жануар сүйектерінің археозоологиялық талдаулары (2020 жылғы материалдар бойынша)	83
Мякишева О.А. Исследование усуньских курганов на могильнике Актерек (материалы археологической экспедиции Центрального государственного музея РК)	93
Ерсариев А.М. Жетісу ежелгі көшпелілерінің қару-жарақ коллекциясы (Актерек қорымы материалдары негізінде ҚР МОМ қорынан)	99
Худяков Ю.С., Борисенко А.Ю. Характерные особенности военного искусства древних тюрок в период образования Первого тюркского каганата.....	104
Шайкен Ж.А. Древнетюркская каменная архитектура степной зоны.....	107
Bahar Hasan Memorial tomb of Bilge khan and turkish Archeology.....	112
Торежанова Н.Ж. Полевые археологические исследования кургана №10 могильника Актерек (материалы археологической экспедиции Центрального государственного музея РК)	120
Айтқали А.К., Жунисханов А.С., Исин А.И., Рахманкулов Е.Ж. Курганы Қарасу-Үштөбе.....	124
Хасан Аксой Наскальные рисунки в историческом процессе: оценка значительных этапов дифференциации	129
Ақымбек Е.Ш., Шағирбаев М.С., Нұрғали Н.Б. Шу өңірінен жаңадан ашылған ортағасырлық төрткүлдер (2018–2020 жылдардағы зерттеу жұмыстары бойынша)	137
Молдахмет А. Ортағасырлық Қышқала (Баршынкент): эпостық деректерде.....	151
Рахимов Н.Т. Полевой сезон в период пандемии: раскопки в крепости Худжанда.....	154
Жұмай Г. Жетісу өңіріндегі қалалық мәдениет және ортағасырлық ескерткіштер	160
Петров П.Н., Брагин А.О., Шокай Е.Т. Куйрыктобинский клад серебряных тимуридских монет начала XV века.....	163
Сүлейменов А.Б. Қазақстандағы музыкалық аспаптар археологиясы мәселелері.....	173
Гильманова Н.Ф. Возрождённый из руин.....	175
Полев Е.В., Дикий Я.В. Научное наследие Е.А. Хамзиной в археологических коллекциях ИМБТ СО РАН.....	180
Нуржанов А.А., Шағирбаев М.С. Археозоологические исследования костных остатков из средневекового городища Кастек (по материалам раскопок 2020 г.)	185
Суатаева Д.С. Ортағасырлық Талғар қалашығынан шахмат тасының табылуы мен зерттелу тарихы	193
Сатаева Б.Е. Ортағасырлық Рахат археологиялық кешенінен табылған қыш бұйымдардың жасалу ерекшеліктері мен атқаратын қызметі (2020 жылғы археологиялық қазба жұмысының есебі негізінде).....	197

ЭТНОГРАФИЯ ҒЫЛЫМЫНДАҒЫ ЖАҢАШЫЛДЫҚ ЖӘНЕ ДӘСТҮР

Әлімбай Нұрсан Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейі қорындағы Абайдың өмірбаяны мен шығармашылығына байланысты бес түпнұсқа-қолжазбалар жөнінде	206
--	-----

Курбанова М.Б. Традиционные мясные блюда Бухарского оазиса как фактор взаимодействия оседлых и кочевых культур (конец XIX в. – начало XX в.).....	215
Шалманова А.Б. Қандастардың қазақстандық қоғамда бейімделуі (Ақтөбе облысы мысалында).....	221
Чадамба Л.Д. Историко-культурное наследия Тувы: проблемы изучения и сохранения	225
Курбанов Ф.Г. История суфизма в музейных экспонатах.....	228
Омарбеков Т.О. Қазақ ру-тайпаларының ұрандарына айналған символдық тарихи тұлғалар.....	232
Батырева С.Г. Традиционное жилище калмыков в призме мировидения номадов	237
Ермекбаева А. Этнографиялық коллекцияның қорлану үрдісінің бастауы, бағыттары және құрамы.....	241
Зунунова Г.Ш. «Вещный мир» узбеков: локальные практики гендерного форматирования	245
Ескекбаев Д. XX ғасырдың екінші жартысындағы ауыл тарихы немесе тағдыры тарих болған тұлға туралы.....	253
Ескекбаев Д. Шағын ауыл топонимикасы тарихнамалық дерек ретінде	259
Кистаубаева А.К. Социально-демографические характеристики казахской диаспоры во Франции.....	266
Медведев В.В. Индигенные сообщества в городском пространстве: специфика и практики повседневности	272
Атығаев Н.Ә., Жандосова З.Ә. Қазақ хандығы тарихын зерттеудегі <i>Тарих-и Алфи</i> шығармасындағы деректердің құндылығы жайында	279
Бекназаров Р.А., Искендеров С.Р. Обычай и обряды казахов в условиях глобализации.....	283
Солтиева Б.Ш. Қазақ мәдениетіндегі сал-серілік дәстүрінің эстетикалық ерекшеліктері.....	286
Жапақова Г.С. Казахское декоративно-прикладное искусство.....	290
Сабденова Г.Е., Усерова А.Н. Ұлттық ислами тәрбиенің кейбір қырлары.....	293
Морякова М.Т. Түрік зерттеушілерінің еңбектеріндегі көшпелі халықтар мәдениетінің ерекшеліктері жөнінде	297
Смагулов Б.К. «Солтүстік қазақ жазығы» өңіріндегі қазақтардың жерлеу салты және оның кейбір тарихи-этникалық параллелдері.....	300
Сабденова Г.Е., Усерова А.Н. Қазақи тәлім мен діни тәрбиенің кейбір тарихи-құқықтық сауалдары.....	305
Сихымбаева К.Б. Дерматоглификалық зерттеулердегі қазақтардың этногенетикалық аспектісі.....	309
Картаева Т.Е., Есенаманова А.С. Сыр өңірі қазақтарының тарихи демографиясы: көшпелілер мен отырықшылардың арасалмағы (XIX ғасырдың аяғы – XX ғасырдың басы)	315
Шойбеков Р.Н. Құстар әлемімен байланысты қалыптасқан кейбір бейнелі сөз орамдарының лингвомәдени семантикасы	324
Қақабаев Б.С. Тері өңдеу ісі – қазақтың дәстүрлі кәсіпкерлігінің негізгі бағыттарының бірі	327
Ниязова М.И. Традиции и обряды казахов Учкудукского района Навоийской области (Узбекистан).....	332
Құлназарова Г.С. Түркияның Ташкенті	337
Болсынбек Т. Жүн ұқсату үрдісіндегі халықтық атаулар мен ұғымдар.....	339
Жандосова З.А., Атығаев Н.А. Из истории казахско-сафавидских отношений: письмо Аббас-шаха II к казахскому хану Тауке.....	344

МУЗЕЙ ІСІ ЖӘНЕ МӘДЕНИ МҰРА

Кистаубаева А.К. Фотодокументальные материалы об истории Верного из фондов Центрального государственного музея РК.....	348
Кепин Д.В., Титова Е.Н. Использование этнографических моделей при создании интерьерных тематико-экспозиционных комплексов (По материалам эпохи бронзы Украинского Полесья).....	354
Мукашев Ж.Б. Таңбалы тас тарихи ескерткіштерін музейлендіру	362
Бисембаев А.А., Сарсенов Ш., Уразова А.Б. Қазіргі кездегі әлемдік музейлердің даму перспективасы.....	364
Ершат А. Қытай мәдениетіндегі фарфор ыдыстары.....	367
Рахманкулов Е.Ж. Опыт создания исторического поселения эпохи бронзы в рамках национального парка «Бозок».....	372
Жұбатқанова Қ.Ж. Ақтөбе облысы қазақтарының материалдық мәдениетін музей коллекциясы арқылы талдау.....	376
Ахметжан К.С. Казахские кинжалы и тесаки (исследование на основе музейных и иконографических материалов).....	384
Искаков А.Ш. Ұлытау – Жезқазған өңірінің Алтын Орда кезеңінің ескерткіштері туризм дамуының маңызды бағыты.....	399
Шәкен Б. Жыға – экскурсия объектісі ретінде (музей педагогикасының тиімділігі жөнінде).....	403
Құрбанәлі Ж. Еліміздегі тарихи-мәдени мұраны сақтау және насихаттаудағы	

қорық-музейлердің үлесі	407
Айтқұлова Э.Ә., Амаргазиева Ә.Ж. «Есік» қорық-музей қорындағы кола дәуіріне тән ғұрыптық бұйымдар коллекциясы	410
Кушенко А. Механизм реализации культурно-образовательных программ и проектов в онлайн-формате (из опыта Центрального государственного музея РК)	415
Қыдырәлиева Г.Қ. Балаларға арналған интерактивті музейлік-педагогикалық бағдарламалары (ҚР MOM тәжірибесінен)	420
Бакқұлова С.М. ҚР MOM қайырымдылық әлеуметтік жобалары	423
Дандығараева Б. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейіне келушілерге әсер еткен факторлар немесе Орталық музей келушілерді қалай тартады.....	425
Стамқұлова Г. ҚР MOM археология қорындағы Арыс мәдениеті коллекциясының қалыптасу тарихынан үзінді	428
Курбанов К.Н. Кибла-намо – печать-компас середины XIX века из Бухары	431
Курбанов Б.Г. Поднос из сокровищницы Бухарского эмира	433
Мурзинцева А.Е. Естественноисторические музеи в Республике Бурятия	435
Бағдаулетова Б., Қыбырай Ж. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейінде шетел қонақтары үшін экскурсия ұйымдастыру ісінің жүзеге асырылуы.....	444
Буркитбаев Д. Қазақтың материалдық мәдениеті Абай шығармашылығында (ҚР Мемлекеттік Орталық музей экспозициясы негізінде)	447
Ашимова Ү. Музейлік затты зерттеу мен насихаттау: кезеңдері, әдістері (ҚР MOM тәжірибесінен).....	450

ЕСТЕЛІКТЕР МЕН ХАБАРЛАР

Жолдасбаева К.О. Археология ғылымында із қалдырған дара тұлға – Сәйден Жолдасбайұлының еңбектерінен үзінді	456
Жолдасбаева Д.М. Сәйден Жолдасбайұлы туралы қысқаша өмір-дерек (ағайын-туыстарының естеліктері негізінде).	461

Ғылыми басылым

«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-
МӘДЕНИ МҰРАСЫ: ЖАҢА АШЫЛЫМДАР МЕН ПӘНАРАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР» атты
«ХІІІ Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

20-21 мамыр, 2021 жыл

ИБ №14642

Басуға 22.06.2021 жылы қол қойылды. Формат 70x100 ¹/₈.

Көлемі 58,5 б. т. Тапсырыс №6172. Таралымы 30 дана.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

«Қазақ университеті» баспа үйі.

Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.